

**DREPT PENAL
PARTEA GENERALĂ**

Curs universitar

Ediția a II-a, revăzută și adăugită

Universul Juridic
București
-2022-

ABREVIERI	5
CAPITOLUL I. INTRODUCERE ÎN DREPTUL PENAL.....	7
<i>Secțiunea 1. Noțiunea de „drept penal”. Obiectul dreptului penal. Scopul dreptului penal.....</i>	7
1.1. Noțiunea de „drept penal”	7
<i>Secțiunea a 2-a. Principiile fundamentale ale dreptului penal</i>	9
2.1. Principiul legalității	10
2.2. Principiul egalității în fața legii penale	11
2.3. Principiul umanismului.....	12
2.4. Principiul personalității răspunderii penale	12
2.5. Principiul că infracțiunea este singurul temei al răspunderii penale.....	13
2.6. Principiul prevenirii faptelor prevăzute de legea penală	13
2.7. Principiul corespondenței normelor juridice penale cu realitatea obiectivă	14
<i>Secțiunea a 3-a. Izvoarele dreptului penal</i>	14
3.1. Precizări terminologice	14
3.2. Clasificarea izvoarelor	15
3.2.1. Constituția României	15
3.2.2. Legea penală	16
3.2.3. Ordonanța de urgență a Guvernului.....	18
3.2.4. Decretul prezidențial.....	18
3.2.5. Deciziile Curții Constituționale a României.....	19
3.2.6. Deciziile pronunțate de către Înalta Curte de Casație și Justiție.....	20
3.2.7. Tratatetele și convențiile internaționale.....	20
3.2.8. Hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului și hotărârile Curții Internaționale de Justiție	21
<i>Secțiunea a 4-a. Norma juridică de drept penal.....</i>	22
4.1. Noțiune și structură.....	22
4.2. Categoriile de norme juridice de drept penal.....	22
4.3. Interpretarea legii penale	24
4.3.1. Noțiune și forme	24
4.3.2. Metodele de interpretare	25
4.3.3. Rezultatul și limitele interpretării	26
<i>Secțiunea a 5-a. Raportul juridic de drept penal.....</i>	27
CAPITOLUL II. APLICAREA LEGII PENALE	29
<i>Secțiunea 1. Aspecte generale privind aplicarea legii penale.....</i>	29
1.1. Noțiunea aplicării legii penale	29
1.2. Elementele în raport cu care se aplică legea penală.....	29
<i>Secțiunea a 2-a. Aplicarea legii penale în timp.....</i>	30
2.1. Principiul activității legii penale	30

2.2. Determinarea legii penale active	31
2.3. Determinarea momentului săvârșirii faptei.....	34
2.4. Concursul de norme penale	35
2.5. Principiul neretroactivității legii penale.....	36
2.6. Aplicarea legii penale mai favorabile	40
2.6.1. Principiul mitior lex	40
2.6.2. Criterii de determinare a legii penale mai favorabile.....	40
2.6.3. Conceptul de lex tertia	41
2.6.4. Aplicarea legii mai favorabile infracțiunilor nedefinitiv judecate	43
2.6.5. Aplicarea legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive	44
<i>Secțiunea a 3-a. Aplicarea legii penale în spațiu</i>	<i>45</i>
3.1. Teritorialitatea legii penale	45
3.2. Aplicarea legii penale faptelor săvârșite pe teritoriul României.....	46
3.2.1. Principiul teritorialității legii penale	46
3.2.2. Noțiunea de teritoriu în sensul legii penale	47
3.2.3. Noțiunea de infracțiune săvârșită pe teritoriul țării	49
3.2.4. Excepții de la principiul teritorialității	50
3.3. Aplicarea legii penale române unor infracțiuni săvârșite în străinătate	54
3.3.1. Noțiuni preliminare.....	54
3.3.2. Principiul personalității legii penale	54
3.3.2.1. Noțiune	54
3.3.2.2. Condiții de aplicare a principiului personalității legii penale	55
3.3.3. Principiul realității legii penale.....	57
3.3.3.1. Enunțul principiului	57
3.3.3.2. Condiții de aplicare.....	57
3.3.4. Principiul universalității legii penale	58
3.3.4.1. Enunțul principiului	58
3.3.4.2. Condiții de aplicare.....	58
<i>Secțiunea a 4-a. Cooperarea judiciară internațională în materie penală.....</i>	<i>59</i>
4.1. Justificarea cooperării judiciare internaționale în materie penală.....	59
4.2. Forme de cooperare judiciară internațională în materie penală	60
4.2.1. Extradarea	60
4.2.1.1. Noțiunea și natura juridică a extradării	60
4.2.1.2. Trăsăturile extradării.....	61
4.2.1.3. Condițiile extradării	62
4.2.1.4. Situațiile de excepție când nu poate opera extradarea	67
4.2.1.5. Ordinea de preferință în acordarea extradării	68
4.2.1.6. Condițiile extradării active (statul solicitant este România)	69
4.2.2. Predarea în baza unui mandat european de arestare	70
4.2.2.1. Definiția mandatului european de arestare	70
4.2.2.2. Procedura emiterii mandatului european de arestare de către România	70
4.2.2.3. Procedura de executare de către România a unui mandat european de arestare	71

CAPITOLUL III. INFRAȚIUNEA	We know books	75
<i>Secțiunea 1. Noțiuni generale</i>		75
1.1. Despre importanța definirii conceptului de „infracțiune”		75
1.2. Despre trăsăturile esențiale ale infracțiunii		76
<i>Secțiunea a 2-a. Trăsăturile esențiale ale infracțiunii</i>		77
2.1. Tipicitatea		77
2.2. Antijuridicitatea		79
2.3. Imputabilitatea		79
<i>Secțiunea a 3-a. Conținutul infracțiunii</i>		81
3.1. Noțiunea, clasificarea și structura conținutului infracțiunii		81
3.2. Clasificarea conținuturilor de infracțiune		81
3.3. Structura conținutului de infracțiune		82
3.4. Condiții preexistente infracțiunii		83
3.4.1. Obiectul infracțiunii		83
3.4.1.1. Obiectul juridic al infracțiunii		83
3.4.1.2. Obiectul material		84
3.4.2. Subiecții infracțiunii		84
3.4.2.1. Subiectul activ		85
3.4.2.1.1. Subiectul activ persoană fizică		85
3.4.2.1.2. Subiectul activ persoană juridică		88
3.4.2.2. Subiectul pasiv		92
3.5. Situația premisă		92
3.6. Conținutul constitutiv al infracțiunii		93
3.6.1. Latura obiectivă		93
3.6.1.1. Elementul material		93
3.6.1.2. Urmarea imediată		94
3.6.1.3. Legătura de cauzalitate		95
3.6.1.4. Condiții de loc, timp, mod și împrejurări		97
3.6.2. Latura subiectivă a infracțiunii		97
3.6.2.1. Vinovăția		97
3.6.2.2. Mobilul		103
3.6.2.3. Scopul infracțiunii		103

CAPITOLUL IV. FORMELE INFRAȚIUNII INTENȚIONATE DUPĂ FAZELE DE DESFĂȘURARE		104
<i>Secțiunea 1. Considerații introductive</i>		104
<i>Secțiunea a 2-a. Actele de pregătire</i>		105
2.1. Noțiune și categorii		105
2.2. Incriminarea și sancționarea actelor de pregătire		106
<i>Secțiunea a 3-a. Tentativa</i>		108
3.1. Noțiune și caracterizare		108
3.2. Condițiile generale de existență a tentativei		109
3.3. Modalitățile tentativei		112
3.4. Infracțiuni la care tentativa nu este posibilă		116
3.5. Incriminarea tentativei		119
3.6. Sancționarea tentativei		119

LIBRIS	We know books	
<i>Secțiunea a 4-a. Infracțiunea fapt consumat</i>		120
<i>Secțiunea a 5-a. Infracțiunea fapt epuizat</i>		121
<i>Secțiunea a 6-a. Desistarea și împiedicarea producerii rezultatului</i>		122
6.1. Desistarea și împiedicarea producerii rezultatului		122
6.1.1. Desistarea. Noțiune. Condiții		123
6.1.2. Împiedicarea producerii rezultatului. Noțiune. Condiții		124
6.2. Efectele desistării și împiedicării producerii rezultatului		126
6.3. Tratamentul sancționator al actelor îndeplinite până în momentul desistării sau împiedicării producerii rezultatului		126
CAPITOLUL V. UNITATEA ȘI PLURALITATEA DE INFRAȚIUNI		128
<i>Secțiunea 1. Considerații generale</i>		128
<i>Secțiunea a 2-a. Unitatea de infracțiune</i>		129
2.1. Unitatea naturală de infracțiune		129
2.1.1. Infracțiunea simplă		130
2.1.2. Infracțiunea continuă		131
2.1.3. Infracțiunea deviată		133
2.2. Unitatea legală de infracțiune		135
2.2.1. Infracțiunea continuată		135
2.2.2. Infracțiunea complexă		139
2.2.3. Infracțiunea progresivă		142
2.2.4. Infracțiunea de obicei		143
<i>Secțiunea a 3-a. Pluralitatea de infracțiuni</i>		144
3.1. Concursul de infracțiuni		145
3.1.1. Noțiune și condiții de existență		145
3.1.2. Formele concursului de infracțiuni		146
3.1.3. Tratamentul sancționator al concursului de infracțiuni		148
3.2. Recidiva		153
3.2.1. Noțiune și structură		153
3.2.2. Modalitățile recidivei		154
3.2.3. Condamnări care nu atrag starea de recidivă		157
3.2.4. Tratamentul sancționator al recidivei		158
3.3. Pluralitate intermediară		159
CAPITOLUL VI. CAUZELE JUSTIFICATIVE		161
<i>Secțiunea 1. Aspecte de generalitate privind cauzele justificative</i>		161
1.1. Noțiunea de „cauză justificativă”		161
1.2. Clasificarea cauzelor justificative		162
1.3. Condiții de aplicare a cauzelor justificative		163
1.4. Efectele cauzelor justificative		163
<i>Secțiunea a 2-a. Legitima apărare</i>		164
2.1. Noțiune		164
2.2. Condițiile legitimei apărări		165
2.3. Legitima apărare prezumată		172
2.4. Efectele legitimei apărări		173

IBRRIS	We know books	
<i>Secțiunea a 3-a. Starea de necesitate</i>		174
3.1. Noțiune		174
3.2. Condițiile stării de necesitate		175
3.3. Efectele stării de necesitate		179
<i>Secțiunea a 4-a. Exercițarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații</i>		179
4.1. Considerații generale		179
4.2. Exercițarea unui drept recunoscut de lege		180
4.3. Îndeplinirea unei obligații impuse de lege sau de autoritatea competentă		181
4.4. Efectele executării unui drept sau îndeplinirii unei obligații		183
<i>Secțiunea a 5-a. Consimțământul persoanei vătămate</i>		184
5.1. Considerații generale		184
5.2. Condițiile consimțământului persoanei vătămate		185
5.3. Efectele consimțământului persoanei vătămate		187
CAPITOLUL VII. CAUZELE DE NEIMPUTABILITATE		188
<i>Secțiunea 1. Constrângerea fizică</i>		188
1.1. Noțiune		188
1.2. Condiții		189
1.3. Efecte		190
<i>Secțiunea a 2-a. Constrângerea morală</i>		190
2.1. Noțiune		190
2.2. Condiții		191
2.3. Efecte		192
<i>Secțiunea a 3-a. Excesul neimputabil</i>		193
3.1. Noțiune		193
3.2. Condiții		194
3.3. Efecte		195
<i>Secțiunea a 4-a. Minoritatea făptuitorului</i>		196
4.1. Noțiune		196
4.2. Condiții		196
4.3. Efecte		197
<i>Secțiunea a 5-a. Iresponsabilitatea</i>		197
5.1. Noțiune		197
5.2. Condiții		199
5.3. Efecte		199
<i>Secțiunea a 6-a. Intoxicația</i>		200
6.1. Noțiune		200
6.2. Condiții		200
6.3. Efecte		201
<i>Secțiunea a 7-a. Eroarea</i>		202
7.1. Noțiune		202
7.2. Condiții		204
7.2.1. Condițiile erorii de fapt		204
7.2.2. Condițiile erorii de drept		205
7.3. Efecte		205

Secțiunea a 8-a. Cazul fortuit	205
8.1. Noțiune	205
8.2. Condiții	206
8.3. Efecte	208
CAPITOLUL VIII. PLURALITATEA DE INFRACTORI	209
<i>Secțiunea 1. Aspecte generale privind pluralitatea de infractori</i>	209
<i>Secțiunea a 2-a. Formele pluralității de infractori</i>	210
2.1. Pluralitatea naturală	210
2.2. Pluralitatea constituită	211
2.3. Pluralitatea ocazională - participația penală	212
<i>Secțiunea a 3-a. Participația penală</i>	212
3.1. Natura juridică a participației	212
3.2. Condițiile participației penale	213
3.3. Felurile participației penale	215
<i>Secțiunea a 4-a. Participația penală proprie</i>	215
4.1. Autoratul	215
4.2. Coautoratul	217
4.2.1. Infracțiuni la care coautoratul nu este posibil	223
4.3. Instigarea	225
4.3.1. Concept și caracterizare	225
4.3.2. Condițiile instigării	226
4.3.3. Formele instigării	229
4.4. Complicitatea	232
4.4.1. Concept și caracterizare	232
4.4.2. Condițiile complicității	232
4.4.3. Felurile complicității	236
<i>Secțiunea a 5-a. Pedepsa în cazul participației proprii</i>	239
5.1. Sisteme de pedepsire a participației la infracțiune	239
5.2. Pedepsa în cazul participației proprii	240
<i>Secțiunea a 6-a. Participația improprie</i>	243
6.1. Conceptul de participație improprie	243
6.2. Modalitatea intenție și culpă	244
6.3. Modalitatea intenție și lipsă de vinovăție	245
6.4. Pedepsa în caz de participație improprie	246
<i>Secțiunea a 7-a. Circumstanțele personale și reale</i>	247
7.1. Circumstanțele privitoare la persoană	247
7.2. Circumstanțele privitoare la faptă	248
<i>Secțiunea a 8-a. Împiedicarea săvârșirii infracțiunii</i>	250
8.1. Condițiile împiedicării săvârșirii infracțiunii	250
8.2. Efectele împiedicării săvârșirii infracțiunii și limitele acestora	252
CAPITOLUL IX. RĂSPUNDEREA PENALĂ	253
<i>Secțiunea 1. Aspecte introductive</i>	253
<i>Secțiunea a 2-a. Principiile răspunderii penale</i>	253

LIBRIS	We know books	
<hr/>		
<i>Secțiunea a 3-a. Cauzele care înlătură răspunderea penală.....</i>		255
3.1. Aspecte generale.....		255
3.2. Analiza cauzelor generale care înlătură răspunderea penală		257
3.2.1. Amnistia.....		257
3.2.1.1. Noțiune și caracterizare		257
3.2.1.2. Clasificări ale amnistiei		257
3.2.1.3. Efectele amnistiei antecondamnatorii și limitele acestora		258
3.2.2. Prescripția răspunderii penale.....		259
3.2.2.1. Noțiune și caracterizare		259
3.2.2.2. Termenele de prescripție a răspunderii penale.....		261
3.2.2.3. Întreruperea cursului prescripției răspunderii penale.....		262
3.2.2.4. Prescripția specială		263
3.2.2.5. Suspendarea termenului de prescripție		263
3.2.2.6. Efectele prescripției răspunderii penale		263
3.3. Lipsa plângerii prealabile		264
3.3.1. Noțiune și caracterizare		264
3.3.2. Plângerea prealabilă – condiție a răspunderii penale		265
3.3.3. Efectele lipsei plângerii prealabile.....		267
3.4. Retragera plângerii prealabile		267
3.4.1. Noțiune		267
3.4.2. Condiții în care retragera plângerii prealabile înlătură răspunderea penală.....		268
3.4.3. Efectele retragerii plângerii prealabile.....		268
3.5. Împăcarea.....		269
3.5.1. Noțiune		269
3.5.2. Condițiile împăcării		269
3.5.3. Efectele împăcării		270
CAPITOLUL X. PEDEPSELE		272
<i>Secțiunea 1. Pedepsele principale</i>		272
1.1. Considerații generale		272
1.2. Detențiunea pe viață		274
1.3. Închisoarea.....		258
1.4. Amenda.....		276
<i>Secțiunea a 2-a. Pedepsa accesorie.....</i>		279
<i>Secțiunea a 3-a. Pedepsele complementare.....</i>		281
3.1. Interzicerea exercitării unor drepturi		281
3.2. Degradarea militară		283
3.3. Publicarea hotărârii definitive de condamnare		283
3.4. Calculul duratei pedepselor		283
CAPITOLUL XI. MINORITATEA		285
<i>Secțiunea 1. Noțiune, condiții.....</i>		285
<i>Secțiunea a 2-a. Măsurile educative neprivative de libertate</i>		289
2.1. Stagiul de formare civică.....		289

LIBRIS	We know books	
2.2. Supravegherea.....		290
2.3. Consemnarea la sfârșit de săptămână.....		290
2.4. Asistarea zilnică.....		291
2.5. Obligațiile care pot fi impuse minorului.....		291
<i>Secțiunea a 3-a. Măsurile educative privative de libertate</i>		295
3.1. Internarea într-un centru educativ.....		295
3.2. Internarea într-un centru de detenție.....		297
3.3. Dispoziții comune.....		299
CAPITOLUL XII. RĂSPUNDEREA PENALĂ A PERSOANEI JURIDICE		301
<i>Secțiunea 1. Noțiuni introductive</i>		301
<i>Secțiunea a 2-a. Condițiile răspunderii penale a persoanei juridice</i>		302
<i>Secțiunea a 3-a. Pedepsele aplicabile persoanei juridice</i>		308
3.1. Regimul pedepsei amenzii pentru persoana juridică.....		309
3.2. Regimul pedepselor complementare aplicate persoanei juridice.....		311
3.2.1. Dizolvarea persoanei juridice.....		312
3.2.2. Suspendarea activității persoanei juridice.....		314
3.2.3. Închiderea unor puncte de lucru ale persoanei juridice.....		315
3.2.4. Interzicerea de a participa la procedurile de achiziții publice.....		316
3.2.5. Plasarea sub supraveghere judiciară.....		317
3.2.6. Afișarea sau publicarea hotărârii de condamnare.....		317
<i>Secțiunea a 4-a. Recidiva în cazul persoanei juridice</i>		318
<i>Secțiunea a 5-a. Atenuarea și agravarea răspunderii penale a persoanei juridice</i>		319
<i>Secțiunea a 6-a. Prescripția răspunderii penale a persoanei juridice</i>		320
<i>Secțiunea a 7-a. Prescripția executării pedepsei</i>		321
<i>Secțiunea a 8-a. Reabilitarea persoanei juridice</i>		321
<i>Secțiunea a 9-a. Efectele comasării și divizării persoanei juridice</i>		322
CAPITOLUL XIII. MĂSURILE DE SIGURANȚĂ		324
<i>Secțiunea 1. Dispoziții generale</i>		324
1.1. Noțiunea și necesitatea măsurilor de siguranță.....		324
1.2. Natura juridică a măsurilor de siguranță.....		325
1.3. Scopul măsurilor de siguranță.....		325
1.4. Condițiile generale ale măsurilor de siguranță.....		326
1.5. Caracterile măsurilor de siguranță.....		327
1.6. Enumerarea și clasificarea măsurilor de siguranță.....		309
<i>Secțiunea a 2-a. Regimul măsurilor de siguranță</i>		330
2.1. Obligarea la tratament medical.....		330
2.1.1. Luarea măsurii obligării la tratament medical.....		330
2.1.2. Executarea măsurii de siguranță a obligării la tratament medical.....		332
2.1.3. Înlocuirea sau încetarea obligării la tratament medical.....		333
2.2. Internarea medicală.....		334
2.2.1. Luarea măsurii internării medicale.....		334
2.2.2. Executarea măsurii internării medicale.....		336
2.2.3. Menținerea, înlocuirea sau încetarea măsurii internării medicale.....		336

2.3. Interzicerea ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii.....	337
2.3.1. Luarea măsurii interzicerii ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii.....	337
2.3.2. Punerea în executare a măsurii interzicerii ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii.....	339
2.3.3. Revocarea interzicerii ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii.....	339
2.4. Confiscarea specială.....	339
2.4.1. Luarea măsurii confiscării speciale.....	339
2.4.2. Categoriile de bunuri supuse confiscării speciale [prevăzute de art. 112 alin. (1) C. pen.].....	341
2.4.3. Limitarea confiscării speciale.....	349
2.4.4. Confiscarea specială prin echivalent.....	351
2.4.5. Confiscarea specială a bunurilor obținute din exploatarea sau folosirea bunurilor supuse confiscării.....	351
2.4.6. Executarea măsurii de siguranță a confiscării speciale.....	351
2.5. Confiscarea extinsă.....	352
2.5.1. Rațiunea reglementării.....	352
2.5.2. Constituționalitatea textului.....	353
2.5.3. Natura juridică a confiscării extinse.....	355
2.5.4. Luarea măsurii confiscării extinse.....	356
2.5.5. Executarea măsurii confiscării extinse.....	358
CAPITOLUL XIV. INDIVIDUALIZAREA PEDEPSELOR.....	359
<i>Secțiunea 1. Dispoziții generale.....</i>	<i>359</i>
1.1. Conceptul individualizării pedepsei.....	359
1.2. Formele individualizării pedepselor.....	359
<i>Secțiunea a 2-a. Individualizarea judiciară a pedepselor.....</i>	<i>360</i>
2.1. Aspecte introductive.....	360
2.2. Criteriile generale de individualizare a pedepsei.....	360
2.3. Împrejurări care atenuează sau agravează răspunderea penală (circumstanțele).....	361
2.3.1. Noțiuni și clasificări.....	361
2.3.2. Circumstanțele atenuante.....	361
2.3.3. Circumstanțele agravante.....	369
2.3.3.1. Noțiunea și caracterizarea circumstanțelor agravante.....	369
2.3.3.2. Analiza circumstanțelor agravante.....	369
2.3.4. Concursul între cauzele de atenuare și cauzele de agravare.....	374
2.3.4.1. Concursul între cauze de atenuare.....	374
2.3.4.2. Concurs între cauze de agravare.....	374
2.3.4.3. Concursul între cauze de atenuare și cauze de agravare.....	375
<i>Secțiunea a 3-a. Renunțarea la aplicarea pedepsei.....</i>	<i>375</i>
3.1. Natura juridică a instituției renunțării la pedeapsă.....	375
3.2. Condițiile în care se poate dispune renunțarea la pedeapsă.....	375
3.3. Avertismentul.....	377

3.4. Efectele renunțării la aplicarea pedepsei	378
3.5. Anularea renunțării la aplicarea pedepsei	378
3.6. Renunțarea la urmărirea penală	379
<i>Secțiunea a 4-a. Amânarea aplicării pedepsei</i>	<i>381</i>
4.1. Natura juridică a instituției amânării aplicării pedepsei	381
4.2. Condiții în care se poate dispune amânarea aplicării pedepsei	381
4.2.1 Condiții referitoare la pedeapsă	381
4.2.2. Condiții referitoare la infractor	381
4.3. Termenul de supraveghere	382
4.4. Măsurile de supraveghere	382
4.5. Obligațiile ce pot fi dispuse de către instanța de judecată	383
4.6. Obligații specifice serviciului de probațiune	385
4.7. Revocarea amânării aplicării pedepsei	386
4.8. Anularea amânării aplicării pedepsei	387
4.9. Efectele amânării aplicării pedepsei	388
<i>Secțiunea a 5-a. Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere</i>	<i>389</i>
5.1. Conceptul de suspendare a executării pedepsei sub supraveghere	389
5.2. Condiții	389
5.3. Termenul de supraveghere	390
5.4. Măsurile de supraveghere	391
5.5. Obligațiile impuse de către instanța de judecată	391
5.6. Obligația de sesizare a instanței de judecată, prevăzută de art. 94 alin. (4) C. pen.	394
5.7. Revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere	394
5.8. Anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere	397
5.9. Efectele suspendării executării pedepsei sub supraveghere	397
<i>Secțiunea a 6-a. Liberarea condiționată</i>	<i>398</i>
6.1. Concept și caracterizarea liberării condiționate	398
6.2. Condițiile liberării condiționate în cazul detențiunii pe viață	399
6.3. Condițiile liberării condiționate în cazul pedepsei cu închisoarea	400
6.4. Procedura acordării liberării condiționate	403
6.5. Termenul de supraveghere	404
6.6. Obligația de sesizare specifică serviciului de probațiune	406
6.7. Modificarea sau încetarea obligațiilor	406
6.8. Revocarea liberării condiționate	406
6.9. Anularea liberării condiționate	407
6.10. Efectele liberării condiționate	407

CAPITOLUL XV. CAUZELE CARE ÎNLĂTURĂ SAU MODIFICĂ EXECUTAREA PEDEPSEI ȘI CAUZELE CARE ÎNLĂTURĂ CONSECINȚELE CONDAMNĂRII	409
---	------------

<i>Secțiunea 1. Cauzele care înlătură sau modifică executarea pedepsei</i>	<i>409</i>
1.1. Considerații generale	409
1.2. Noțiunea de grațiere și natura juridică a grațierii	409
1.2.1. Clasificarea grațierii	410

1.2.2. Obiectul grațierii și caracterul obligatoriu al grațierii	411
1.2.3. Procedura acordării grațierii	412
1.2.4. Efectele grațierii asupra pedepsei principale și a măsurilor educative.....	413
1.2.5. Limitele efectelor grațierii	415
1.3. Prescripția executării pedepsei	416
1.3.1. Noțiunea și natura juridică a prescripției executării pedepsei	416
1.3.2. Efectele prescripției executării pedepsei.....	416
1.3.3. Termenele de prescripție a executării pedepsei	417
1.3.4. Calcularea termenelor de prescripție a executării pedepsei	417
1.3.5. Cauzele de întrerupere a prescripției executării pedepsei.....	418
1.3.6. Cazurile care determină suspendarea prescripției executării pedepsei.....	418
<i>Secțiunea a 2-a. Cauzele care înlătură consecințele condamnării.....</i>	<i>419</i>
2.1. Noțiuni preliminare.....	419
2.2. Reabilitarea	419
2.2.1. Noțiunea de reabilitare și trăsăturile acesteia	419
2.2.2. Felurile reabilitării	419
2.2.2.1. Reabilitarea de drept	420
2.2.2.2. Reabilitarea judecătorească.....	421
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ.....	429

INTRODUCERE ÎN DREPTUL PENAL

Secțiunea 1

**Noțiunea de „drept penal”. Obiectul dreptului penal.
Scopul dreptului penal****1.1. Noțiunea de „drept penal”**

Pentru a asigura bunul mers al societății, la nivelul acesteia trebuie să existe reguli certe care să stabilească modul în care activitățile/procesele se derulează. Regulile care guvernează o societate sunt transpuse prin legi, ordonanțe, hotărâri ale instituțiilor implicate activ în crearea ordinii de drept. Având în vedere că membrii societății încalcă deseori aceste reguli, creând un dezechilibru social, statul, văzut ca garant al drepturilor și valorilor sociale, a fost nevoit să contracareze aceste fapte prin crearea unui cadru legal care să stabilească ce comportamente constituie infracțiuni și care sunt sancțiunile aplicabile făptuitorilor. Instrumentul prin care statul luptă împotriva comportamentelor antisociale de o gravitate medie spre ridicată este reprezentat de dreptul penal.

Necesitatea dreptului penal are la bază faptul că unele valori sociale capătă un caracter fundamental pentru grupul social, astfel că se impune o ocrotire mai severă și cu mijloace de constrângere mai eficiente, spre deosebire de alte valori sociale, care ar putea fi ocrotite și prin alte mijloace¹.

Dreptul penal este una dintre ramurile dreptului cu vizibilitate în toate aspectele vieții sociale. Legăturile cu dreptul penal se realizează încă din fragedă pruncie, regulile stabilite de această ramură a dreptului se împletesc cu regulile de conviețuire socială dictate de normele morale².

Noțiunea de „drept penal” comportă două accepțiuni, aceea de *ramură distinctă de drept*, și aceea de *știință a dreptului*, și a beneficiat de numeroase definiții de-a lungul timpului din partea a diferiți autori³.

Privit ca ramură de drept, dreptul penal înglobează un complex de norme juridice care au ca obiect protecția valorilor sociale și care au la bază o serie de principii. Din perspectiva

¹ I. Pascu, A.S. Uzlău, *Drept penal. Partea generală*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 1.

² N. Neagu, *Drept penal. Partea generală*, ed. a II-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2021, p. 7.

³ L.V. Lefterache, *Drept penal. Partea generală*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2019, pp. 3-4; M.A. Hotca, *Manual de Drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2017, pp. 8-9; C. Mitrache, Cr. Mitrache, *Drept penal român. Partea generală*, ed. a II-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2016, pp. 22-24; I. Pascu, A.S. Uzlău, Ghe. Muscalu, *Drept penal. Partea Generală*, ed. a 4-a, Ed. Hamangiu, București, 2016, pp. 1-2; Al. Boroi, *Drept penal. Partea generală conform noului Cod penal*, ed. 2, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 1; C. Bulai, B.N. Bulai, *Manual de drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 2; T. Dima, *Drept penal. Partea generală*, ed. a 3-a, revăzută și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 2.

imaginii dreptului penal ca și știința a dreptului, acesta a fost definit ca fiind „grupul disciplinelor care au de studiat crima ca fenomen juridic – infracțiunea – conflictul de interese juridice produs de actele criminale, consecințele juridice ale crimei – pedeapsă și reparațiune”¹.

Dreptul penal se ocupă cu studiul normelor juridice prin care se prevede în ce condiții o faptă este infracțiune, felul acesteia, sancțiunile ce se aplică în cazul săvârșirii lor, precum și răspunderea penală în scopul apărării ordinii de drept în cadrul societății, împotriva comiterii unor asemenea fapte ilicite².

Studierea normelor juridice de drept penal se impune ca o necesitate în contextul în care acestea trebuie să fie în directă concordanță cu evoluția societății, pentru a putea fi întotdeauna în măsură să corespundă cerințelor sociale la un anumit moment dat³.

Definim „**dreptul penal**” ca fiind *totalitatea normelor juridice care stabilesc ce fapte constituie infracțiuni, condițiile răspunderii penale, precum și sancțiunile ce urmează a fi aplicate de către instanțele judecătorești persoanelor care au săvârșit infracțiuni, în scopul apărării celor mai importante valori sociale ale statului de drept*⁴.

Din conținutul definiției de mai sus se prefigurează instituțiile fundamentale ale dreptului penal, respectiv infracțiunea, sancțiunea și răspunderea penală.

Astfel, se poate constata că **obiectul dreptului penal** este reprezentat de sfera relațiilor de apărare socială⁵ prin aceea că dreptul penal nu poate fi analizat în afara relațiilor sociale pe care trebuie să le protejeze, pe de o parte, prin existența normelor juridice penale care impun o anumită conduită cetățenilor, una de conformare la norme, și, pe de altă parte, prin aplicarea sancțiunilor împotriva celor care au nesocotit normele, aflându-se astfel într-un raport juridic de conflict⁶.

Într-o accepțiune plastică, dar totodată corectă, se afirmă că dreptul penal este „câinele de pază” al ordinii sociale, revenindu-i misiunea apărării valorilor fundamentale în societate⁷.

Aliniindu-se la Codurile penale europene, actuala reglementare penală nu prevede în mod expres scopul legii penale⁸, însă acesta este reprezentat de apărarea valorilor sociale împotriva infracțiunilor care trebuie combătute prin mijloacele sale specifice.

¹ A se vedea I. Tanoviceanu în T. Dima, *Drept penal. Partea generală*, ed. a 3-a revăzută și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 11.

² M.I. Rusu, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 5.

³ M. Gorunescu, I.A. Barbu, M. Rotaru, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 7.

⁴ C. Mitrache, Cr. Mitrache, *Drept penal român. Partea generală*, ed. a 4-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2005, p. 8; Al. Boroi, *op. cit.*, p. 2.

⁵ V. Dongoroz, *Drept penal* (reeditarea ediției din 1939), Asociația Română de Științe Penale, Ed. Tempus, București, 2000, p. 28; C. Mitrache, Cr. Mitrache, *op. cit.*, p. 9.

⁶ I. Oancea, *Tratat de drept penal. Partea generală*, Ed. All, București, 1994, p. 7; M. Zolyneak, M.I. Michinici, *Drept Penal. Partea generală*, Ed. Fundației „Chemarea”, Iași, 1999, p. 9.

⁷ F. Streteanu, D. Nițu, *Drept penal. Partea generală*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 9.

⁸ În vechiul Cod penal, scopul legii penale era prevăzut în art. 1. Acesta prevedea: „legea penală apără, împotriva infracțiunilor, România, suveranitatea, independența, unitatea și indivizibilitatea statului, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, precum și întreaga ordine de drept”.

În sfera valorilor sociale ce trebuie ocrotite se circumscriu persoana cu atribuțiile sale, proprietatea publică și privată, precum și statul sub aspectul apărării suveranității, independenței, unității și indivizibilității acestuia.

Scopul dreptului penal, văzut ca principal instrument de realizare a politicii penale, este a apăra societatea în ansamblu și membrii ei în particular, împotriva oricăror fapte antisociale ce cad sub incidența legii penale¹.

Au existat opinii potrivit cărora dreptul penal nu reglementează relații sociale proprii, ci sancționează numai încălcări grave ale relațiilor sociale reglementate de alte ramuri de drept, astfel, dreptul penal nu are caracter autonom, ci dimpotrivă, dreptul penal ar fi o ramură de drept independentă de alte ramuri de drept, deci o ramură complementară altor ramuri de drept².

Dreptul penal are legături mai strânse sau mai puțin strânse cu tot sistemul de ramuri de drept, aspect ce evidențiază faptul că în reglementarea juridico-penală a relațiilor de apărare a valorilor sociale sunt avute integral în vedere și reglementările date acestor relații, prin normele aparținând altor ramuri de drept³.

Actele ce conțin normele juridice penale sunt reprezentate în primul rând de Codul penal, și respectiv de „legile organice, ordonanțele de urgență sau alte acte normative care la data adoptării lor aveau putere de lege” (art. 173 C. pen.).

Având în vedere caracterul normelor, respectiv generale și speciale pe care le conține, Codul penal este structurat în două părți. Partea Generală se regăsește în cadrul art. 1-187 și reglementează cadrul legal referitor la aplicarea legii penale în timp și spațiu, la infracțiune, la sancțiunile de drept penal. Partea specială se întinde de la art. 188 până la art. 446 și cuprinde norme referitoare la incriminări.

Această structură „bipartită”⁴ determină crearea opiniei că dreptul penal are ca subramuri Partea generală și Partea specială. Cele două sunt într-o relație de interdependență având în vedere că normele din Partea generală sunt aplicabile normelor din Partea specială în integralitatea lor, iar acestea din urmă ar fi lipsite de aplicabilitate practică în lipsa dispozițiilor generale.

Secțiunea a 2-a

Principiile fundamentale ale dreptului penal

Elaborarea și aplicarea normelor juridice de drept penal nu se pot realiza fără respectarea unor linii călăuzitoare, a unor reguli de maximă generalitate, care guvernează ansamblul sistemului juridic, conferindu-i acestuia omogenitate și coerență. La aceasta se referă principiile fundamentale ale dreptului penal⁵.

În Codul penal actual nu sunt prevăzute expres principiile fundamentale ale dreptului penal, nici nu sunt instituite reguli care să prevadă vreo limitare nu numai a puterii sancționatoare a statului, dar și a posibilității de incrimina fapte ca infracțiuni. **Singurul**

¹ V. Dobrinou, W. Brânză, *Drept penal. Partea generală. Curs universitar*, Ed. Lumina Lex, București, 2003, p. 17 în T. Dima, *op. cit.*, p. 5.

² T. Dima, *op. cit.*, p. 5.

³ C. Bulai și B. Bulai în I. Pascu, A.S. Uzlău, *op. cit.*, p. 6.

⁴ T. Dima, *op. cit.*, p. 6.

⁵ M. Gorunescu, I.A. Barbu, M. Rotaru, *op. cit.*, p. 8.

principiu prevăzut în legislația penală, dintre cele considerate fundamentale, este principiul legalității. Este deci sarcina doctrinei să dezvolte în cursurile și tratatele de drept penal regulile călăuzitoare ale acestei materii¹.

Doctrina² a evidențiat inexistența unui punct de vedere unitar cu privire la numărul și conținutul acestora, însă un lucru este cert, și anume că principiile fundamentale guvernează întregul drept penal.

Cunoscând principiile fundamentale proprii unui sistem de drept penal, se poate stabili doctrina sau sistemul de politică penală căruia îi aparține respectivul sistem de drept penal³.

Se evidențiază următoarele principii fundamentale ale dreptului penal: principiul legalității, principiul egalității în fața legii penale, principiul umanismului, principiul personalității răspunderii penale, principiul că infracțiunea este singurul temei al răspunderii penale, principiul prevenirii faptelor prevăzute de legea penală și principiul corespondenței normelor juridice penale cu realitatea obiectivă.

2.1. Principiul legalității

Principiul își are originile în prevederile Declarației universale a drepturilor omului, adoptată de Adunarea Generală a ONU la data de 10 decembrie 1948, fiind un principiu ce se aplică atât la nivel național cât și internațional.

Ideea pe care principiul o transmite este aceea că aplicarea legii penale se face în sfera legalului, respectiv a normelor de drept penal. Legea este cea care prevede până unde poate se întinde aplicarea legii penale (*nullum crimen sine lege*).

Principiul legalității se regăsește consacrat în cadrul art. 1 și 2 C. pen., fiind punctate în cadrul acestora legalitatea incriminării și legalitatea sancțiunilor de drept penal.

Astfel, conform art. 1 C. pen., vorbim despre legalitatea incriminării atunci când „(1) Legea penală prevede faptele care constituie infracțiuni. (2) Nicio persoană nu poate fi sancționată penal pentru o faptă care nu era prevăzută de legea penală la data când a fost săvârșită”.

Textul de lege de mai sus transpune faptul că nicio persoană nu poate fi trasă la răspundere penală pentru săvârșirea unei fapte, dacă acea faptă, la momentul săvârșirii sale, nu era prevăzută de legea penală ca fiind infracțiune.

Art. 2 C. pen. prevede legalitatea sancțiunilor de drept penal prin aceea că: „(1) Legea penală prevede pedepsele aplicabile și măsurile educative ce se pot lua față de persoanele care au săvârșit infracțiuni, precum și măsurile de siguranță ce se pot lua față de persoanele care au comis fapte prevăzute de legea penală. (2) Nu se poate aplica o pedeapsă ori nu se poate lua o măsură educativă sau o măsură de siguranță dacă aceasta nu era prevăzută de legea penală la data când fapta a fost săvârșită. (3) Nicio pedeapsă nu poate fi stabilită și aplicată în afara limitelor generale ale acesteia” (*nulla poena sine lege*).

În ceea ce privește sancțiunile aplicabile în cazul săvârșirii unei-infracțiuni, pedepsele, măsurile educative și măsurile de siguranță prevăzute de legiuitor nu pot fi dispuse decât în

¹ N. Neagu, *op. cit.*, p. 15.

² C. Mitrache, Cr. Mitrache, *op. cit.*, p. 27; C. Bulai, B.N. Bulai, *op. cit.*, p. 48; M.I. Michinici, *op. cit.*, p. 28.

³ I. Pascu, A.S. Uzlău, *op. cit.*, p. 10.

sferă legalității, dar numai dacă sunt în limitele prevăzute în legea penală, la data săvârșirii.

Art. 15 C. pen. consacră și el principiul legalității, astfel: „infracțiunea este singurul temei al răspunderii penale”. Prin urmare, dacă fapta prevăzută de legea penală nu întrunește trăsăturile unei infracțiuni, nu va fi atrasă nici răspunderea penală¹.

Potrivit unor opinii, există o singură situație de derogare de la acest principiu, dar și această situație este prevăzută de lege, prin instituția legii penale mai favorabile pentru infractor². În opinia noastră nu este vorba de derogare, având în vedere că legea este cea care prevede beneficiul legii penale mai favorabile și stabilește cert condițiile în care aceasta este aplicabilă.

2.2. Principiul egalității în fața legii penale

Acest principiu nu se regăsește consacrat în cadrul vreunui articol din Codul penal, fiind expresia principiului constituțional al egalității prevăzut în art. 16 alin. (1) și (2) din Constituție.

Statuat la nivel internațional în Declarația universală a drepturilor omului și la nivel național în Constituția României, respectarea acestui principiu asigură aplicarea în mod egal a legii penale, în sensul că toate persoanele care au comis fapte ilicite vor suporta rigorile legii penale fără privilegii și fără discriminări. Nimeni nu este mai presus de lege, după cum se prevede chiar în cuprinsul art. 16 alin. (2) din Constituție³.

În analiza acestui principiu, în doctrină s-a afirmat că, deși nu este prevăzut expres, el se deduce implicit din faptul că legea penală nu prevede imunități sau privilegii care să permită inegalități de tratament în aplicarea sa⁴.

Toți membrii societății, începând de la președintele țării și până la cel mai umil cetățean, indiferent că este român, de altă cetățenie sau apatrid, sunt egali în fața legii penale, atât în calitate de beneficiari ai ocrotirii juridico-penale, cât și în calitate de destinatari ai exigențelor acestei legi⁵.

Cu toate acestea, în art. 13 C. pen., legiuitorul a punctat norme privind imunitatea de jurisdicție. Astfel, „legea penală nu se aplică infracțiunilor săvârșite de către reprezentanții diplomatici ai statelor străine sau de către alte persoane care, în conformitate cu tratatele internaționale, nu sunt supuse jurisdicției penale a statului român”.

Dispozițiile acestui articol nu vin în contradicție cu existența principiului egalității în fața legii, deoarece ele redau supremația tratatelor internaționale la care România este parte. Potrivit art. 12 C. pen. legea penală română se aplică dacă nu se dispune altfel printr-un tratat internațional la care țara noastră este parte.

¹ M.I. Rusu, *op. cit.*, p. 28.

² *Idem*, p. 29.

³ M. Gorunescu, I.A. Barbu, M. Rotaru, *op. cit.*, p. 10.

⁴ C. Mitrache, Cr. Mitrache, *op. cit.*, p. 47, G.A. Radu, *Equality and Justice*, Third International Conference „After Communism. East and West under scrutiny”, 5-6 april 2013, Craiova, România, Revista de Științe Politice nr. 37-38/2013.

⁵ M.I. Rusu, *op. cit.*, pp. 31-32.

2.3. Principiul umanismului

Codul penal nu conține o prevedere expresă a acestui principiu, acesta fiind consacrat în Constituție, în Capitolul al II-lea (art. 22-52), în activitatea de aplicare a legii penale.

Principiul își are originile în Declarația Universală a Drepturilor Omului, a cărei semnatară este și România, astfel că presupune respectarea întotdeauna a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, indiferent că discutăm de drepturile pe care le au persoanele în faza de urmărire penală sau în faza de executare a unei pedepse.

În conformitate cu dispozițiile art. 53 din Constituția României, restrângerea unor drepturi și libertăți se poate face numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea securității naționale, a ordinii, a sănătății publice, a drepturilor și a libertăților cetățenilor, într-o măsură proporțională situației care a determinat-o¹.

Principiul umanismului arată, pe de o parte, că legea penală a fost elaborată pentru a se proteja *erga omnes* drepturile și libertățile unei persoane, în cadrul raportului juridic de conformare. Pe de altă parte, acest principiu presupune că, și în ipoteza în care se iau măsuri coercitive de către stat, prin organele abilitate să aplice legea, față de acela care a comis fapta ilicită, luarea acestor măsuri se face întotdeauna cu respectarea demnității acelei persoane și a celorlalte drepturi ale sale, îngrădindu-i-se exercitarea unora dintre aceste drepturi în limitele inerente naturii și conținutului pedepselor și măsurilor stabilite prin hotărâre judecătorească².

Dacă avem în vedere jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, constatăm că România este dur sancționată pentru nerespectarea drepturilor persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate.

În orice împrejurări, o ființă umană are drepturi fundamentale, indiferent dacă, la un moment dat, comportamentul ei este ilicit, indiferent ce consecințe are acest comportament pentru societate. Sporirea suferințelor inerente pedepsei stabilite prin hotărâre judecătorească nu are nicio justificare în sistemul penitenciar, care are doar rolul de a administra pedeapsa în scopul reeducării persoanei³.

2.4. Principiul personalității răspunderii penale

Principiul transpune ideea că numai o persoană fizică sau juridică care a încălcat prevederile legale, comițând o faptă cu caracter ilicit, poate fi trasă la răspundere penală.

Legea penală are un caracter personal, în sensul că ea se aplică persoanei care nu a respectat obligația legală și nu poate fi extinsă sau transferată altei persoane. Legislația noastră nu prevede răspunderea penală pentru fapta altuia și nici răspunderea colectivă⁴.

În situațiile de participare penală, fiecare participant va răspunde pentru contribuția personală pe care a avut-o la comiterea faptei, fiind obligația organelor judiciare să stabilească contribuția și vinovăția fiecărui participant la săvârșirea faptei.

¹ M. Gorunescu, I.A. Barbu, M. Rotaru, *op. cit.*, p. 10.

² *Idem*, p. 11.

³ M.I. Rusu, *op. cit.*, p. 31.

⁴ *Idem*, p. 32.

Norma penală se adresează subiecților de drept penal, respectiv persoane fizice și juridice, în mod personal, astfel că și răspunderea penală este personală.

Alături de legalitatea principiului răspunderii penale personale, se constituie într-o garanție a asigurării libertății persoanei¹.

2.5. Principiul că infracțiunea este singurul temei al răspunderii penale

Principiul este expres prevăzut în cadrul art. 15 alin. (2) C. pen. și transpune ideea că răspunderea penală este atrasă doar dacă fapta comisă de persoană este infracțiune la momentul acțiunii/inacțiunii făptuitorului.

Pentru a fi infracțiune, fapta trebuie să îndeplinească cumulativ o serie de condiții legate de forma de vinovăție, tipicitate, imputabilitate și nejustificare.

Legislația noastră penală exclude posibilitatea măsurilor *ante delictum*, indiferent de gradul de evidențiere a stării de pericol a unei persoane sau oricât de condamnat ar fi modul de existență al acesteia; dacă cel în cauză nu a comis nicio faptă prevăzută de legea penală, nu poate fi atrasă răspunderea sa penală².

Acest principiu funcționează ca o garanție a libertății persoanei, întrucât fără săvârșirea unei infracțiuni nu se poate antrena răspunderea penală a unei persoane. Acest aspect justifică ridicarea la rangul de principiu fundamental a acestei reguli, care constituie și un principiu al răspunderii penale³.

2.6. Principiul prevenirii faptelor prevăzute de legea penală

Acest principiu poate fi analizat dintr-o dublă perspectivă, și anume: cea a prevenției generale și cea a prevenției speciale⁴.

Prevenția generală se manifestă de la momentul intrării în vigoare a unei legi penale, deoarece în aceasta se prevede o anumită conduită de urmat de către toți cetățenii în cadrul raportului juridic de conformare. Acest lucru înseamnă că drepturile și libertățile tuturor persoanelor beneficiază de protecție prin normele de drept penal atâta timp cât acestea se conformează prevederilor legale, nefiind subiecți ai unor restrângeri de drepturi și libertăți⁵.

Prevenția specială intervine în momentul în care o persoană comite o faptă prevăzută de legea penală și astfel intră în raport de conflict cu statul care este nevoit să ia măsuri pentru a sancționa respectivul comportament ilicit.

Potrivit art. 3 din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal⁶, scopul legii este reprezentat, printre altele, de prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni.

¹ C. Mitrache, Cr. Mitrache, *op. cit.*, p. 47.

² A se vedea G. Antoniu, *Reforma legislației penale*, Ed. Academiei, București, 2003, p. 48, în T. Dima, *op. cit.*, p. 17.

³ C. Mitrache, Cr. Mitrache, *op. cit.*, 2016, p. 55.

⁴ Al. Boroi, *op. cit.*, p. 18.

⁵ M. Gorunescu, I.A. Barbu, M. Rotaru, *op. cit.*, pp. 11-12.

⁶ Publicată în M. Of. nr. 513 din 14 august 2013.

Aplicarea și executarea unei pedepse de către cel care a comis fapta are o influență ridicată și asupra celorlalți subiecți cărora se este adresată legea penală. Astfel, cei predispuși a comite fapte de natură penală, observând consecințele încălcării legii penale, pot fi determinați astfel să se abțină de la manifestări ilicite.

De la apariția sa, legea penală realizează o prevenție generală, iar dacă legea este aplicată și se pronunță pedepse în cauzele penale, concrete, se realizează prevenția specială vizavi de cel condamnat. Prevenirea săvârșirii faptelor prevăzute de legea penală se realizează atât prin sensibilizarea populației, ca urmare a publicității, cât și prin exemplaritatea sancțiunilor penale aplicate în fiecare caz în parte¹.

2.7. Principiul corespondenței normelor juridice penale cu realitatea obiectivă

Principiul nu beneficiază de o consacrare expresă în cadrul Codului penal, ci își are fundamentul în sistemul de drept românesc. Cum normele juridice sunt concepute în vederea reglementării unor diferite aspecte ale vieții sociale, normele juridice de drept penal au rolul de a proteja la un moment dat, în timp, valorile sociale fundamentale.

Având în vedere dinamica realității sociale, norma juridică trebuie să corespundă necesității obiective în orice moment.

În materia dreptului penal, penal legiuitorul trebuie să aibă în vedere incriminarea de noi fapte atunci când constată că în viața socială au o frecvență de comitere anumite acțiuni care aduc atingere valorilor sociale protejate de legea penală.

Un exemplu elocvent în acest sens este incriminarea în cuprinsul Codului penal în vigoare a unor fapte care nu au corespondent în Codul penal anterior, cum ar fi: hărțuirea (art. 208 C. pen.), uzurparea funcției (art. 300 C. pen.), falsificarea unei înregistrări tehnice (art. 324 C. pen.), exploatarea patrimonială a unei persoane vulnerabile (art. 247 C. pen.), înșelăciunea privind asigurările (art. 245) etc.

Legiuitorul trebuie să aibă în vedere și situațiile în care anumite fapte nu mai pot fi urmărite drept infracțiuni, astfel că trebuie să procedeze la dezincriminarea acestora. Un exemplu în acest caz este al infracțiunii de prostituției, care era infracțiune în Codul penal anterior, dar care a fost dezincriminată prin dispozițiile Codului penal în vigoare, nefiind însă legalizată, în sensul că fapta constituie acum contravenție.

Secțiunea a 3-a Izvoarele dreptului penal

3.1. Precizări terminologice

Conceptul de izvor de drept este folosit într-un sens specific, strict juridic, prin care se au în vedere formele de exprimare a normelor juridice – actele normative, obiceiul juridic, practica judiciară etc.².

¹ M.I. Rusu, *op. cit.*, p. 33.

² I. Ceterchi, I. Craiovan, *Introducere în teoria generală a dreptului*, Ed. All, București, 1998, p. 69 și următoarele în M.I. Rusu, *op. cit.*, p. 36.

LRDIS We know books

Izvoarele dreptului penal intră în categoria izvoarelor formale, pe considerentul că ele reprezintă sursa juridică a dreptului.

Prin „izvoare formale ale dreptului” înțelegem actele normative care, în cuprinsul lor, stabilesc faptele ce constituie infracțiuni, pedepsele care se pot aplica sau alte sancțiuni care se pot lua, precum și condițiile răspunderii penale¹.

Potrivit art. 173 C. pen., „prin lege penală se înțelege orice dispoziție cu caracter penal cuprinsă în legi organice, ordonanțe de urgență sau alte acte normative care la data adoptării lor aveau putere de lege”.

Intră în categoria izvoarelor formale ale dreptului penal legile organice, ordonanțele de urgență sau alte acte normative care la data adoptării lor aveau putere de lege.

Legile organice reprezintă un tip special de legi ale sistemului juridic din România, prin care se reglementează domeniile importante de activitate ale statului și pentru a căror adoptare de către Parlament este necesară întrunirea votului majorității membrilor Camerei în care este discutată respectiva lege.

În art. 73 alin. (3) lit. h) din Constituția României se prevede că prin lege organică se reglementează infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora.

Conform art. 115 alin. (4) din Constituția României, Guvernul poate adopta Ordonanțe de urgență, numai în situațiile extraordinare a căror reglementare nu poate fi amânată, având obligația de a motiva urgența în cuprinsul acestora.

În sfera „actelor normative care la data adoptării lor aveau putere de lege” intră acele acte normative cu forța juridică echivalentă legii, respectiv convențiile, tratatele internaționale ratificate de Parlament, acorduri internaționale etc.

3.2. Clasificarea izvoarelor

3.2.1. Constituția României

Principalul izvor de drept penal este reprezentat de Legea Fundamentală. În cadrul acesteia sunt statuate valorile sociale fundamentale ale statului român, care beneficiază de protecție și prin mijloacele dreptului penal.

Valorile pe care Constituția le protejează sunt unitatea și indivizibilitatea, suveranitatea și independența statului român, persoana cu drepturile și obligațiile sale, proprietatea publică și privată și ordinea de drept.

Totodată, conține și dispoziții care reglementează reguli ce trebuie respectate în cadrul procesului de aplicare a legii, cum ar fi neretroactivitatea legii penale [art. 15 alin. (2)], egalitatea în fața legii [art. 16 alin. (1)] etc. În cadrul legii fundamentale se regăsesc dispoziții referitoare la statutul anumitor persoane (imunitatea de jurisdicție penală), precum și la anumite proceduri (acordarea amnistiei și a grațierii, dar și procedura punerii sub acuzare a Președintelui).

¹ A se vedea și V. Pașca, *Drept penal. Partea generală*, ed. a IV-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2015, pp. 17-18, C. Mitrache, Cr. Mitrache, *op. cit.*, 2016, p. 55, G. Antoniu, C. Bulai, *Dictionar de drept penal și procedură penală*, Ed. Hamangiu, București, 2011, p. 503 în I. Pascu, A.S. Uzlău, Ghe. Muscalu, *op. cit.*, p. 22.

3.2.2. Legea penală

Legea penală constituie un izvor de drept penal, putând fi plasată pe aceeași poziție cu Constituția României.

Potrivit doctrinei¹, noțiunea de „lege penală”, este susceptibilă de două accepțiuni. În sens larg, prin lege penală se înțelege ansamblul legilor penale, iar în sens restrâns, se înțelege sensul exprimat în dispozițiile art. 173 C. pen.²

Legile penale se clasifică în mai multe categorii.

În funcție de diferite criterii³, legile penale cunosc mai multe clasificări care ajută la interpretarea și aplicarea acestora în cazuri concrete.

A. După sfera de incidență sau domeniul de aplicare, se face distincția între legi penale generale, legi penale complinitoare, legi penale speciale și legi nepenale cu dispoziții penale.

Având în vedere caracterul său, legea penală generală reglementează condițiile de tragere la răspundere penală și regulile generale privind infracțiunea, răspunderea penală și pedeapsa⁴. În această categorie intră Codul penal, care grupează norme juridice atât în Partea generală, cât și în Partea specială relative, pe de o parte, la reglementarea generică a instituțiilor de drept penal și, pe de altă parte, la incriminarea anumitor fapte.

Legea penală complinitoare reprezintă acea categorie de legi care completează dispozițiile legii penale generale. În această categorie, cu titlu de exemplu se încadrează Legea nr. 302/2004⁵ privind cooperarea judiciară în materie penală, care reglementează instituția extrădării, completând astfel dispozițiile din art. 14 C. pen. relative la extrădare, dar și Legea nr. 254/2013⁶ privind executarea pedepselor și a măsurilor educative privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, care completează dispozițiile relative la sancțiunile de drept penal din Codul penal în vigoare. În această categorie de legi intră și legile prin care se acordă amnistia și grațierea⁷.

Legea penală specială este reprezentată de acea lege care derogă de la legea penală generală. În această accepțiune, în mod normal, ar trebui să avem o lege penală care să cuprindă dispoziții întrutotul derogatoare de la legea penală generală, altfel spus ar trebui să existe și alte coduri speciale care să deroge de la Codul penal, care este legea generală în materie. O asemenea situație nu există. Însă, prin lege penală specială, în sens restrâns, mai putem înțelege anumite dispoziții cu o sferă de incidență mai restrânsă, adică norme penale speciale, care se vor aplica la cazurile practice deduse judecății, cu prioritate față de normele penale generale cuprinse în cod⁸.

¹ I. Pascu, A.S. Uzlău, Ghe. Muscalu, *op. cit.*, pp. 23-23; Al. Boroi, *op. cit.*, p. 29, C. Mitrache, Cr. Mitrache, *op. cit.*, p. 50.

² Potrivit acestui art. prin lege penală se înțelege orice dispoziție cu caracter penal cuprinsă în legi organice, ordonanțe de urgență sau alte acte normative care la data adoptării lor aveau putere de lege.

³ M. Zolyneak, M.I. Michinici, *op. cit.*, p. 69; I. Pascu, A.S. Uzlău, *op. cit.*, p. 21.

⁴ I. Pascu, A.S. Uzlău, *op. cit.*, p. 21.

⁵ Republicată în M. Of. nr. 377 din 31 mai 2011.

⁶ Publicată în M. Of. nr. 514 din 14 august 2013.

⁷ I. Pascu, A.S. Uzlău, *op. cit.*, p. 22.

⁸ M. Gorunescu, I.A. Barbu, M. Rotaru, *op. cit.*, pp. 14-15.